

Úvoz je pokračování Nerudovy ulice, odkud stoupá bezmála 500 m do příkrého svahu a končí u Pohořelce. Ke Strahovskému klášteru tudy cesta vedla již ve 12. století a byla nazývána Strahovská. Asi od 14. století se cestě říkalo Hluboká. V obtížném prostředí ve strmém svahu se uchytila sporadická zástavba a vznikla ulice. Úřední název ulice Úvoz platí od roku 1870.

Raně barokní pětiposchodový objekt při zadním křídle Hrzánského paláce pochází z doby po roce 1658 a v první polovině 19. století byl zvýšen o patro. Mohutné blokové těleso domu se do Úvozu obrací pětiosým průčelím, kde se střídají jednoduchá a sdružená okna. V nadstavěném patře jsou pouze okna jednoduchá. Fasáda objektu je v 1.NP a na nárožích opatřena kvádrovou mělkou rustikou s plastickým štukovým povrchem. Nad 5.NP ukončuje stavbu původní korunní římsa, provedená jako dórské kladí. Péčí a nákladem Městské části Praha 1 byla v roce 2013 dokončena celková rekonstrukce domu. Během generální opravy byly z parteru odstraněny omítky poškozené vlhkostí. Ve vyšších patrech byly hluboké praskliny zkontrolovány statikem a následně odborně sanovány. Profily a dekorativní prvky byly doplněny podle původních tvarů a proporcí. Dále byly opraveny či doplněny klempířské a zámečnické prvky. Vnitřní okna

byla repasována a natřena. Vnější okna byla vyměněna za nová a barokní dubová okna byla restaurována.

Při pohledu na pravý bok fasády domu si všimneme průrazu okna v 5.NP. Jedná se o okno Slavičkova ateliéru, který v domě v letech 1937 – 1970 žil a tvořil. Můžeme s jistotou říct, že při výhledu z tohoto okna Jan Slaviček maloval své slavné pohledy na Prahu.

Jan Slaviček (*1900 †1970) byl český malíř, syn malíře Antonína Slavička, bratr režiséra a střihače Jiřího Slavička. Studoval na Akademii výtvarných umění u prof. Jana Preislera, Vratislava Nechleby, Maxe Švabinského a Otakara Nejedlého. Jan Slaviček si našel vlastní malířský výraz, založený na smyslovém realismu.

Ke konci 2. světové války se pražané v době náletů na Prahu chodili ukrývat do sklepů svých domů. Stejně tak i obyvatelé domu Úvoz 28. Umělec Jan Slaviček si v místě svého úkrytu krátil „dlouhou chvíli“ tvorbou. Ve sklepech domu se zachoval historicky vyjimečný unikát. Přímo na omítce sklepa je dochována rytina Jana Slavička s podpisem autora a datem dokončení IV. 1945.

Ulice bezmála 650m dlouhá navazuje na malostranské Tržiště, odkud prudce stoupá do petřínského svahu. Ulice končí pěšinou vedoucí ke Strahovskému klášteru a schody k Petřínské rozhledně. Název ulice Vlašská se ujal někdy od poloviny 17. století, kdy se přistěhovalci z Itálie (Vlaši), začali usazovat v okolí dnešních ulic Vlašská, Břetislavova a Tržiště.

Kostel se sanktusovou věžičkou¹ je jednolodní sálová stavba v pozdně empírovém slohu, navržená stavitelem Adalbertem Guderou. Kostel sv. Karla Boromejského je součástí areálu Nemocnice Milosrdných sester sv. Karla Boromejského. Sestry z kongregace založené roku 1652 v severofrancouzském Nancy přišly do Prahy roku 1837 a v roce 1841 zakládají v Praze vlastní dům.

Na průčelí kostela jsou v nikách umístěny sochy kongregačních patronů od Václava Levého (učitel Josefa Myslbeka) – sv. Josef pěstoun Páně, sv. Šebestián a sv. Roch patroni proti moru. Nástropní malby v interiéru kostela provedl pražský malíř Vilém Kandler. Kandler vytvořil i obraz pro hlavní oltář - Svatý Karel Boromejský v Miláně rozděluje pokrmu nemocným

morem, návrhy bočních oltářů, varhan a kazatelny. Boční oltáře s obrazy namaloval vídeňský malíř Neugebauer. Z interiéru se dochovala pouze freska v konše² apsidy³ nad hlavním oltářem s motivem - Panny Marie Královny andělů.

Kostel posvěcený 14. 5. 1854 arcibiskupským komisařem páterem Mařanem čekala pohnutá historie. 15. srpna 1952 byly sestry donuceny nemocnici i dům opustit. Kostel byl přidán k farnosti sv. Mikuláše a ještě do září 1962 sloužil bohoslužebným účelům, pak byl odsvěcen a zrušen. Státní zdravotní ústav v kostele zřídil depozitář literatury se skladem, v chórech se skladoval vyřazený nábytek a na místě oltáře byly toalety. V roce 1990 byl kostel vrácen Kongregaci a začala jeho postupná obnova. Na rekonstrukci spolupracovali Ing. arch. Josef Hyzler, Stavební huť Pavla Širokého, fresku Panny Marie zrestaurovala Marie Kolařová a interiér je dílem ak. sochaře Petra Váni. Kříž kostelu daroval a opravil arch. Karel Filsak. Vzácná socha Pieta – polychromní řezbářské dílo pocházející ze 14. století – byla sestrám darována pražským arcibiskupem Bedřichem Schwarzenbergem. V roce 1996 se kostel dočkal slavnostního vysvěcení pražským arcibiskupem Miloslavem Vlkem.

Prameny: Umělecké památky Prahy, Pavel Vlček a kolektiv, ACADEMIA nakladatelství AV ČR (1999); web praha1.cz, boromejky.cz

¹ Sanktusová věžička – štíhlá věžička na hřebenu střechy kostela se zvonkem, jímž se za provaz z prostoru kostela zvonilo o slavných mších při Sanctus (odtud název) a při pozdvihování

² Koncha – čtvrtkulová klenba v apsidě nebo v nice

³ Apsida – v románské architektuře název pro kněžiště

Malá Strana byla založena po roce 1257 Přemyslem Otakarem II. Jejím centrem byl veliký Rynek dělený kostelem sv. Mikuláše na Horní a Dolní. Od roku 1869 platí název Malostranské náměstí. Jedná se o čtvercové náměstí, z něhož vedou ulice na všechny světové strany. Na severozápadním rohu náměstí navazuje Nerudova ulice stoupající k Hradčanům. Severně ulice Zámecká (na ni navazují Zámecké schody), na jihu vede průchod Hartigovským palácem do ulice Tržiště. Nás zajímá historie horní části náměstí.

Lichtenštejnský palác je palácovým souborem ukryvajícím pod monumentální klasicistní fasádou goticko-renesanční dispozice a barokní přestavby řady starších měšťanských domů a šlechtických sídel. Vnější fasády pocházejí z přestavby Matěje Hummela z doby po roce 1791. Ten zvnějšku už jednou provždy sjednotil šest různorodých renesančních objektů za jednotnou klasicistní fasádu jdoucí přes celou západní stranu Malostranského náměstí až do Nerudovy ulice. Ovšem i dnes vnímavý pozorovatel postřehne, že palác nemá jednolitý základ. Zůstal portikus vstupu zdůrazněný i v celkové siluetě měkkým zvednutím atiky, zůstala vysoká okna s výraznými plas-

tickými lemy, římsami a suprafenestrami¹, zůstala masivní bosáž², ale především zůstaly různé výšky podlaží podle původních domů. Široké dvouposchodové průčelí paláce je reprezentantem pražského raného klasicismu.

V září 1990 byla zahájena náročná rekonstrukce celého paláce pro potřeby Hudební fakulty Akademie múzických umění. Velké nádvoří bylo upraveno pro možnost konání letních koncertů a z ulice Tržiště sem byla přenesena renesanční mříž kašny. Dvorní objekt je v celém rozsahu podsklepen bývalou stájí poštovního úřadu. Nově obnovený suterénní prostor stájí je tvořen valenou klenbou s širokými pětibokými výse-

čemi s výraznými hřebínky na hranách. Prostor klenutého sálu je určen pro výstavy výtvarného umění, koncerty a také sympozia a vědecká zasedání. Na rekonstruované zahradě, která slouží jako meditativní prostor, jsou obnoveny jednoduché niky obvodových zdí.

Prameny: Umělecké památky Prahy, Pavel Vlček a kolektiv, ACADEMIA nakladatelství AV ČR (1999); Pražské domy vyprávějí, Josef a Eva Hrubešovi, nakladatelství DRIDON (1996); Paláce znějící hudbou; Hledání ztracených míst Lichtenštejnský palác, palác pro hudbu, Radomíra Sedláková; web praha1.cz

¹ Suprafenestra – plocha nad oknem a pod nadokenní římsou

² Bosáž – plasticky ztvárněné nebo v omítce napodobené kvádrové zdvo

V místě dnešního náměstí stával kostel Filipa a Jakuba se hřbitovem. Ze zrušeného hřbitova vzniklo v 18. století náměstí a ujalo se jméno podle Betlémské kaple – Betlémské náměstí. Dlažba a sloupky před dnešní kaplí naznačují, kam až sahala kostelní hřbitov.

Betlémskou kapli založili v roce 1391 pražští měšťané kramář Jan Kříž a dvořan Hanuš z Milheimu. V zakládací listině oba dárce výslovně ustanovili, že kaple má sloužit pro kázání v českém jazyce. Na výstavbu kaple Kříž věnoval zahradu o cca 800m² vč. studny a bývalé sladovny, ze které se stal dům kazatele a správce. Kaple nikdy nebyla farním kostelem, ale díky její rozlehlosti (pojala až 3000 osob) se stala největším shromaždištěm lidí.

Od roku 1402 do 1412 stala se kaple působištěm Mistra Jana Husa, jenž zde kázal až sedmkrát denně. Hus zde začal hlásat pokrokové myšlenky, které v té době mohly být předmětem pouze vědeckých debat na půdě Univerzity Karlovy (kde byl rektorem). Roku 1414 zde Husův nástupce Jakoubek ze Stříbra zavedl přijímání podobojí. Za Josefa II. byla kaple zrušena a v 19. století byl v místě Betlémské kaple postaven obytný dům.

Vládním rozhodnutím ze dne 30. 7. 1948 došlo k obnově Betlémské kaple. Ze zbytků obvodových zdí, z fragmentů ostění i oken a pomocí rytin zobrazujících vzhled kaple v průběhu staletí navrhl Ing. arch. Jaroslav Frágnér dnešní podobu kaple. Ke slavnostnímu otevření Betlémské kaple došlo ve výroční den upálení Mistra Jana Husa 6. 7. 1954.

Při založení nebyla kaple podsklepená a pod podlahou kaple se pohřbívalo. Po zrušení kaple byla část hrobů zrušena, další část zanikla při hloubení základů a sklepů pro obytný dům. Při obnově kaple byl původní sklep rozšířen pod celou její plochu. Při rekonstrukci a rozšiřování podzemí byly nalezeny další hroby v místech pod kazatelnou a proto lze předpokládat, že jde o pozůstatky významnějších osobností. Jeden hrob z vrstvy hrobů husitského období byl ponechán tak, jak byl nalezen. Celý blok země s hrobem byl obezděn a zakryt skleněným krytem. Ostatní nalezené kosterní pozůstatky byly uloženy ve velkém společném hrobě.

Za ním jsou základy 2 kamenných pilířů ze 14. stol., využité při přestavbě v 16. stol., kdy byl v kapli zbudován nový klenutý strop (opírající se celkem do 15 pilířů). Mezi nimi jsou zbytky 3 kruhových kovoliteckých pecí z 11. stol., kdy se úroveň Starého Města nacházela o 3m níže než dlažba kaple ze 14. stol.

Podzemím prostupuje vzhůru do kaple válcovité těleso studny. Dno studny je 8m pod dlažbou kaple. Z podzemí pod kaplí je vchod do tzv. malého a velkého sklepa pod domem kazatele, bývalé Křížovy sladovny. Oba sklepy sloužily pro výrobu sladu a jsou starší než Betlémská kaple, snad z počátku 14. stol. Bylo zjištěno, že malý i velký sklep nebyly nikdy pozměněny až na drobné úpravy vchodů. Ve velkém sklepě jsou zachována tři částečně zazděná okna vedoucí k západu z doby, kdy kaple ještě neexistovala.

Ulice V Jirchářích vede od kostela sv. Michala, který byl centrem středověké osady Opatovice, směrem k Vltavě. Jircháři, po kterých je ulice od roku 1870 pojmenována, zpracovávali kůže jako koželuhové. Osada Opatovice byla započtena do plánu Nového Města v roce 1348 při jeho založení, avšak vesnice zde existovala už od roku 1115.

Původně farní kostelík z počátku 12. století byl za vlády Josefa II. (1787) odsvěcen a sloužil jako skladiště. Avšak již v roce 1791 jej zakoupili němečtí evangelíci augsburského vyznání. Zvláštním dekretem jim bylo prominuto zbourat věž (tu toleranční kostely nesměly mít). Po různých úpravách, například v roce 1912 byly pořízeny nové varhany, sloužil kostel sv. Michala německým luteránům až do roku 1945. Tehdy kostel i s protějščí církevní školou získala Českobratrská církev evangelická (ČCE) pod podmínkou, že kostel bude sloužit Slovenskému evangelickému sboru augsburského vyznání v Praze.

Nevelký kostel sv. Michala z lomového zdiva zbaveného omítek, je tvořen z půdorysně nepravidelného krátkého nesymetrického trojlodí s jednotnou výškou,

danou obíhající barokní korunní římsou. Trojlodí je rozděleno dvěma dvojicemi půlkruhových barokních arkád¹ na masivních sloupech staršího původu (snad z konce 14. století) s dodatečnými barokními štukovými, částečně zlacenými korintskými hlavicemi. Vnitřní prostor lichoběžníkového presbytáře na východní straně kostela je zaklenut unikátní klenbou. Obkročná průběžná klenba s pokročile půlkruhovým profilem, sestávající ze čtyř lichoběžníkových polí a zbývajících trojúhelných polí. Klenba je mezi klenbami pražských gotických kostelů raritou, o to pozoruhodnější, že vzdor rané době vzniku (asi těsně před rokem 1369) konstrukčně nesouvisí se zdánlivě podobnými parléřovskými klenbami. Její projekt je tedy zřejmě dílem neznámého mistra. Severní strana kostela obsahuje barokní kapli sv. Salvatora a soudobou sakristii. K jižní gotické lodi kostela je přisazen barokní přístavek schodiště vedoucí na kůr. Sv. Michal vrcholí představenou štíhlou hranolovou, v jádře gotickou barokně upravenou věží.

Kostel sv. Michala je dnes jediným luteránským kostelem na území Prahy a slouží kromě slovenského i českému a anglickému sboru Evangelické církve augsburského vyznání v České republice. V interiéru kostela je instalována stálá výstava o Bibli.

Prameny: Umělecké památky Prahy, Pavel Viček a kolektiv, ACADEMIA nakladatelství AV ČR (1999); web praha1.cz, ecav.cz

¹ Arkáda – oblouk na svislých podporách (sloupech, pilířích)

Ulice V Jirchářích vede od kostela sv. Michala směrem k Vltavě a ústí do ulice Pštrossova. Jircháři, po kterých je ulice od roku 1870 pojmenována, zpracovávali kůže z jehňat, kůzlat nebo z vysoké zvěře. Název nedaleké ulice Na Struze nasvědčuje tomu, že zde nábřeží vypadalo zcela jinak, a jak řeka zasahovala hluboko do dnešního města. Jircháři, tak i koželuhové se usazovali zpravidla poblíž vody, kterou potřebovali ke své nepříliš čisté práci.

Zahrada V Jirchářích o celkové rozloze 439m² leží na místě původního hřbitova kolem kostela sv. Michala. Zahrada má lichoběžníkový tvar, který kopíruje středový půdorys dané zástavby. Zahrada je na severní straně ohraničena kostelem

a na východě ohradní zdí směrem do Opatovické ulice. Uvedená zeď je jediným historicky dochovaným prvkem prostoru zahrady.

Původní využití zahrady neodpovídalo potenciálu, který tato klidová lokalita v centru Nového Města jistě má.

Proto v roce 2015 Městská část Praha 1 ve spolupráci s Hlavním městem Praha a Evropským fondem pro regionální rozvoj přistoupila k její rekultivaci. Zahrada leží na místě bývalého hřbitova, a proto bylo nutné zajistit pietu tohoto místa.

Úprava prostoru vycházela ze skutečnosti, že se nachází vedle kostela, ke kterému historicky patří. Navržen byl proto klidný prostor s limitovanou kapacitou návštěvníků, velikostí a vybavením orientovaný zejména na místní obyvatele. Největší část zahrady zaujímá pobytový trávník. Ten je po obvodu podél přilehlých domů s byty obklopen nepochozím pohledovým podrostem stínomilných trvalek doplněným třemi keři. V ploše je stávající lípa srdčitá s povrchovými kořeny. Opěrná zídka oddělující dvůr kostela je navýšena nad nový dlážděný terén. Dláždění plochy je z kamenné dlažby spádované od kostela směrem k trávníku.

